

PESNIK ŽIVLJENJSKE VEDRINE IN USTVARJALNEGA POGUMA.  
pesnik, dramatik, esejist, prevajalec in vsestranski kulturni delavec

## OTON ŽUPANČIČ (1878–1949)

*Ti, ki ne dihaš, ako ne v svobodi,  
ti, ki brez tebe zame ni življenja,  
spomni se bolečin in hrepenenja,  
podaj mi roko, pesem, ti me vodi.*  
(V tišino)

Župančičeva spominska zbirka,  
stalna razstava Mestnega muzeja Ljubljana  
v Knjižnici Otona Župančiča, Ljubljana,  
Kersnikova 2, odprta v odpiralnem času KOŽ:  
www.mestnimuzej.si  
www.lj-oz.sik.si

Belokranjski muzej Metlika  
Spominska zbirka Otona Župančiča Vinica  
Vinica 6, telefon: +386 (0) 40 630 365  
Oskrbnica: Katica Bubek  
/www.belokranjski-muzej.si/spominska-zbirka-  
otona-zupancica-vinica.html

Spominska soba Otona Župančiča  
Župančičev hram  
8343 Dragatuš 22  
Rajko Štefanič, tel.: 07/305 73 47,  
GSM: 031 304 332

Pripravila:  
DRAGICA TROBEC ZADNIK,  
muzejska svetovalka  
dragica.trobec@mestnimuzej.si,  
telefon: 01/24 12 531

Sodelavec:  
mag. BORUT ROVŠNIK,  
muzejski svetovalec  
MESTNI MUZEJ LJUBLJANA, 1000  
LJUBLJANA, Gosposka 15

Svetovalec:  
ANDRIJAN LAH, prof.



## ŽIVLJENJE IN DELO

1878 – Oton se je rodil 23. januarja na Vinici v Beli krajini kot prvorojenec očetu Zupančiču, malemu trgovcu, in materi Ani, rojeni Malič. Leta 1908 je svoj priimek spremenil v Župančič.

1880 – se je družina preselila v bližnjo vas Dragatuš. Tam so odprli majhno trgovino in gostilno. Oton je leta 1881 dobil brata Otokarja in 1886 sestro Mimico. Tu je obiskoval prvi in drugi razred ljudske šole, ki jo je dokončal 1888 v Novem mestu. Starši so zgodaj opazili njegove talente, zato so se odločili, da ga bodo poslali v šole.

1888 – se je vpisal na novomeško gimnazijo in končal tri razrede nižje gimnazije.

1891 – so Župančičevi morali zaradi gospodarske krize, tako kot mnoge belokranjske družine, prodati svojo posestvo v Dragatušu in se odpraviti za boljšim zaslužkom. Preselili so se v Ljubljano, kjer je Oton dokončal nižjo klasično gimnazijo.

1892-1896 – je obiskoval višjo gimnazijo (nekdanji znameniti Licej), ki je stal na sedanjem Vodnikovem – živilskem trgu. Pouk je že potekal v slovenščini, deloma pa še v nemščini. Najprej se je včlanil v ilegalni Krekov krožek in pozneje, skupaj s Cankarjem, s Kettejem in z Murnom, postal član dijaškega društva Zadruga. Od leta 1894 je objavljval svoje prve pesmi v otroških listih in v uglednih literarnih revijah pod različnimi psevdonimi. Že v zgodnjih gimnazijskih letih se je zaljubil v Albertino Vajdičevu. V svoji poeziji ji je posvetil mnoge pesmi. V ljubljanski Cukrarni je v bedi in v pomanjkanju nastajala poezija, polna hrepenenja in pomladnega vrenja, ki je pozneje prerasla v znamenito slovensko moderno.

1896 – po opravljeni maturi se je odločil za študij zgodovine in zemljepisa. Ker takrat Slovenci še nismo imeli lastne univerze, je šel študirat na Dunaj, v takratno prestolnico avstro-ogrske monarhije.

1896-1900 – med študijem na dunajski univerzi se je s prijateljem Ivanom Cankarjem včlanil v Literarni klub, ki so ga ustanovili slovenski izobraženci z namenom, da bi v naši književnosti uvedli nove smeri. Tekoče je spremljal sodobna evropska literarna in druga umetnostna dogajanja, pisal in svoja dela objavljval v literarnih revijah v Ljubljani. 1899 – je izšla njegova prva pesniška zbirka ČAŠA OPOJNOSTI, v kateri prevladujejo ljubezenske pesmi, zapisane v svobodnih verzih, polnih mladostnega zanosa. Mladina jo je sprejela z navdušenjem.

Skupaj s Cankarjevo *Erotiko* (1899), s Kettejevimi *Poezijami* (1900) in z Murnovimi *Pesmimi in romancami* (1903) je bila znanilka novih literarnih tokov na Slovenskem. V oblikovnem pogledu je zbirka prinesla novo svežino; pesmi, zapisane v svobodnih verzih, pa pravo revolucijo v takratno slovensko poezijo.

1900 – zbral je zgodnje pesmi in jih izdal v prvi pesniški zbirki za mladino PISANICE.

1904 – je objavil zbirko ČEZ PLAN. Prevedel je prvo Shakespearovo dramo *Julij Cezar*.

1905 – je pol leta preživel v Parizu, v središču svetovne umetnosti in znanosti, poslušal je predavanja znanih sodobnih pesnikov, pisateljev in filozofov. Zanimalo so ga tudi novosti na področju likovne umetnosti.

1908 – je izdal pesniško zbirko SAMOGOVORI, ki po mnenju literarnih zgodovinarjev pomeni vrh umetnikovega pesniškega razvoja. V njej je odkrival smisel svojega bivanja in umetniškega ustvarjanja, prinesla je tudi novo pesniško temo o domovini, ki se ji je odslej posvečal v vseh prihodnjih delih; njegova poezija, prežeta z življenjsko vedrino, je dosegla izrazno, oblikovno in virtuosno dognanost (*Sebi, Z vlakom, Duma*).

1910 – se je vrnil iz tujine in se za stalno naselil v Ljubljani, najprej na Wolfovi ul. 6 in potem na Rožniku, v današnji Cankarjevi spominski sobi. Pisatelj Ivan Cankar, Župančičev dve leti starejši prijatelj, je tedaj stanoval v zgornjih prostorih rožniške gostilne.

1912 – je izšla zbirka pesmi za najmlajše – slikanica LAHKIH NOG NAOKROG. Z otroško poezijo se je Župančič ukvarjal vse življenje in ji posvečal enako skrb kot pesništvu za odrasle. V njej se je navduševal nad preprostostjo, nad iskrenostjo in nad radovednostjo otroškega sveta. V uvodu k pravljam Frana Milčinskega je zapisal: »Iz slovstva za deco je najboljše komaj dovolj dobro«. V tem času je postal dramaturg Dramatičnega društva v Ljubljani, objavljval je gledališka poročila, v predavanju *Slovenski jezik in gledališče* je nastopil proti elkanju na gledališkem odru.

1913 – je sprejel mesto arhivarja Mestne občine Ljubljana, odšel na trimesečno prakso v Prago in se jeseni poročil z učiteljico Ani Kessler, s hčerko znane ljubljanske meščanske družine, pri kateri so se zbirali slovenski literati in prebirali svoja dela. V zakonu so se jima rodili trije otroci: Marko (1914), Andrej (1916) in Jasna (1923).

1915 – sta izšli zbirki pesmi za otroke STO UGANK in CICIBAN IN ŠE KAJ; številni ponatisi zbirke imajo krajši naslov: *Ciciban*.

1920 – je izdal izbor svoje mladostne lirike MLADA POTA in zbirko V ZARJE VIDOVE. Postal je dramaturg v Narodnem gledališču v Ljubljani in bil od 1929 do 1946 upravnik gledališča, v katerem je skrbel za gledališki repertoar in za gledališki jezik. Začel je načrtno prevajati dramska dela.

1924 – izšlo je njegovo najpomembnejše gledališko delo, tragedija v verzih *Veronika Deseniška*, ki je v istem letu doživela krstno uprizoritev v ljubljanski Drami.

1925-1926 – je bil izvoljen za predsednika Društva slovenskih književnikov in postal je prvi predsednik novoustanovljenega slovenskega Centra PEN.

1928 – ob svoji 50-letnici in pozneje je bil imenovan za dopisnega ali za častnega člana več domačih in tujih znanstvenih in umetnostnih ustanov ter društev in organizacij.

1933-1934 – je bil na zdravljenju v gradiču Koča vas na Notranjskem, kjer se je po trinajstih letih pesniškega molka znova oglasila njegova pesniška muza; zasnoval je svoj lirski cikel *Med ostrnicami* in se posvečal slikanju prizorov iz narave.

1938 – je postal častni meščan Mestne občine Ljubljana in bil ob ustanovitvi Slovenske akademije znanosti in umetnosti imenovan za njenega rednega člana.

1941-1945 – vojno je zaradi bolezni preživel zvečine v bolnici in sodeloval z Osvobodilno fronto. S pesmijo *Pojte za menoj*, bolj znano kot *Veš, poet, svoj dolg?*, je postal glasnik osvobodilnega gibanja. Ob koncu vojne je prek radia in z balkona ljubljanske univerze pozdravil slovensko vlado in osvoboditelje.

1945 – je izšla njegova zadnja pesniška zbirka ZIMZELEN POD SNEGOM, ki pripoveduje o upanju in o veri, da bo njegov narod po letih hudih preizkušenj ponovno zaživel v svobodi. (*Veš, poet, svoj dolg?, Osvoboditeljem*).

1948 – je postal častni doktor Univerze v Ljubljani in prejel naziv *ljudskega umetnika*.

1949 – umrl je 11. junija v stanovanju na Veselovi 8 (danes Prešernova 8) v Ljubljani. Pokopali so ga na Žalah, ob tovariših iz moderne.

## ŽUPANČIČEV POMEN ZA SLOVENSKO IN ZA EVROPSKO KULTURO

Oton Župančič, pesnik, dramatik, esejist, prevajalec in vsestranski kulturni delavec sodi med ključne umetniške osebnosti na Slovenskem. Že v času svojega življenja je užival velik ugled v domovini in v tujini. Njegova poezija je prevedena v več kot dvajset evropskih jezikov; objavljena je v literarnih revijah, v pesniških antologijah ter v samostojnih knjigah.

V zakladnico slovenske poezije je Župančič prispeval obsežen pesniški opus, ki izpričuje razvoj njegove umetniške osebnosti. Obsega ljubezensko, izpovedno, razpoložensko, socialno in domoljubno liriko ter pesmi za otroke. Njegovo delo je hvalnica življenju, naravi, ljubezni, človeški ustvarjalnosti in polno trdne vere v slovenstvo.

Našo književnost je pomembno obogatil tudi s svojim prevajalskim delom. Prevedel je več kot petdeset del iz svetovne literarne zakladnice, med njimi skoraj polovico najbolj odmevnih Shakespeareovih dram. Poslovenil je tudi več romanov svetovnih klasikov ter nekatera dela iz pesniških opusov Danteja, Goetheja in Puškina. Župančič sodi med utemeljitelje slovenskega sodobnega knjižnega prevajanja. S svojimi mojstrskimi prevodi ostaja vzor še danes. Pod njegovim vodstvom je slovensko gledališče doseglo evropsko raven.

V vseh obdobjih ustvarjanja se je Župančič posvečal tudi publicistiki. S svojimi članki, z esejji in z ocenami, ki jih je objavjal v tedanjih literarnih revijah in v časopisju, je posegal na razna umetnostna in kulturna področja. V svojih črticah (Štacunar Andrej, Krosna)... nam je ohranil spomine na svojo mladost v Beli Krajini.

Za svoje delo je prejel številna odlikovanja in priznanja v domovini in v tujini, bil je častni član pomembnih umetnostnih in znanstvenih ustanov doma in v tujini ter predsedoval številnim uglednim društvom in organizacijam.

Knjige o njem so poleg znanih slovenskih literarnih raziskovalcev (Josip Vidmar, Joža Mahnič, Janez Mušič, ...) napisali tudi ugledni poznavalci književnosti zunaj Slovenije; v Srbiji Niko Bartulović (1924), v Italiji Arturo Cronia (1928) in v Franciji Lucien Tesnière (1931).

## ŽUPANČIČEVA SPOMINSKA ZBIRKA

Po Župančičevi smrti sta bila dva prostora v njegovem zadnjem domovanju v Ljubljani na Veselovi 8 (danes Prešernova 8), kjer se je pesnik največ zadrževal in ustvarjal, razglašena za kulturni spomenik, in sicer sprejemna soba s knjižnico in delovna soba.

Župančičeva družina je leta 1984 podarila celotno zapuščino svojega očeta slovenski narodni skupnosti. Umetnikove rokopise je prevzela Narodna in univerzitetna knjižnica. Njegovo zasebno knjižnico in celotno opravo dveh prostorov (pohištvo, dekorativna in uporabna umetnost, likovne umetnine), umetnikove osebne predmete, darila, priznanja in njegova likovna dela je z darilno pogodbo prevzel Mestni muzej Ljubljana. Od leta 1985 do 2000 je bila Župančičeva zapuščina predstavljena kot zvesta rekonstrukcija njegovega nekdanjega domovanja v Mestnem muzeju Ljubljana z imenom Župančičeva spominska zbirka.

V počastitev 130-letnice umetnikovega rojstva, 23. januarja 2008, je zbirka znova na ogled kot stalna razstava Mestnega muzeja Ljubljana v pritličju Knjižnice Otona Župančiča na Kersnikovi 2 v Ljubljani. Župančičeva spominska zbirka je zasnovana kot ambientalni prikaz dveh sob njegovega nekdanjega doma. V sliki in v besedi ga zaokrožuje kratka pripoved o umetniku. Imaš redko priložnost videti in uživati ob pogledu na meščansko stanovanje iz prve polovice 20. stoletja!